

контроля. Проанализированы основные документы, составляемые по итогам контрольно-ревизионной работы, и порядок реализации результатов контроля.

Ключевые слова: финансовый контроль, стадии контроля, ревизия, организационно-методическая подготовка, объекты контроля, плановые и внеплановые ревизии, исследовательская стадия, контрольно-ревизионный процесс, обобщение и реализация результатов контроля, предпринимательская деятельность.

Popova L. M. Methodology of control and auditing process of the subjects of entrepreneurship activities

In the article the author notes that the financial control of all business entities is carried out with the help of certain specific techniques, and the set of these methodological and organizational methods that are carried out during inspections (revisions) and audits is a control and inspection process. The author distinguishes the following stages in this control and inspection process: organizational, research and the stage of generalization and implementation of the results of control. The author notes that the choice of the object of audit (inspection) is determined by the normative terms of conducting checks, as well as deviations of certain indicators of the business structure from the normative, which necessitates urgent control actions. The author pays particular attention to the issues of the formation of an inspection brigade, a preliminary acquaintance with the object of verification and primary actions on the object of control. The author examines the main documents, which are compiled on the basis of control and revision work and the order of implementation of the results of control.

Keywords: financial control, control stages, inspection, organizational and methodical preparation, objects of control, scheduled and unscheduled inspections, research stage, control and inspection process, generalization and implementation of control results, entrepreneurship.

УДК 347.254

О. М. Соколов,

суддя Печерського районного суду м. Києва

ЖИТЛОВІ ПРАВА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Визначено, що особливість житлових прав внутрішньо переміщених осіб полягає в їх правовому регулюванні та змісті. Це обумовлено тим, що особи зазнали примусового виселення, а тому їх житлові права потребують відновлення. Запропоновано перелік житлових прав внутрішньо переміщених осіб.

Ключові слова: житло, право на житло, внутрішньо переміщені особи, соціальне житло, примусове виселення.

Постановка проблеми. Житлові права внутрішньо переміщених осіб є однією з науково-практичних проблем, яка потребує свого розгляду. Це зумовлено тим, що в Україні законодавство щодо внутрішньо переміщених осіб активно розвивається останні три роки у зв'язку з окупацією частини території держави та збройним конфліктом на

сході країни. Серед найбільш уразливих прав опинились житлові права внутрішньо переміщених осіб, оскільки такі особи залишили або втратили житло, а тому опинились у статусі примусового виселення. Остання категорія визначена Комітетом ООН з економічних, соціальних та культурних прав у Загальному коментарі № 7: Право на достатнє житло (стаття 11 (1) Пакту): Примусове виселення [1]. Закріплення поняття примусового виселення на міжнародному та національному рівнях дає можливість внутрішньо переміщеним особам звертатися до судів України та Європейського суду з прав людини. Наприклад, справа «Антон Васильович Лісний та два інших заявники проти України і Росії», в якій заявник зазначав, що 17 серпня 2014 р. його будинок було зруйновано під час обстрілу; інша заявниця в цій справі стверджувала, що з квітня 2014 р. її місце перебуває під артилерійськими обстрілами, від чого постраждав її будинок [2]. Наведена справа не розглядалась Європейським судом з прав людини, однак свідчить про можливість звернення з аналогічними заявами до цієї установи. Така категорія справ потребує свого дослідження, оскільки порядок відновлення житлових прав внутрішньо переміщених осіб не врегульовано на законодавчому рівні.

Стан дослідження. В юридичній науці проблеми прав внутрішньо переміщених осіб є новими, хоча їм уже присвятили свою увагу М. П. Кобець, О. А. Малиновська та інші вчені. Враховуючи події, що відбуваються на сході України, визначення та забезпечення житлових прав внутрішньо переміщених осіб є особливо актуальним напрямом наукових досліджень.

Мета статті – визначити й охарактеризувати житлові права внутрішньо переміщених осіб.

Виклад основного матеріалу. За даними Міністерства соціальної політики, в Україні нараховується близько 1 млн 800 тис. внутрішньо переміщених осіб [3]. При цьому потреба в житлі для внутрішньо переміщених осіб стає гострішою, оскільки матеріальна допомога, яка їм надається, та власні заощадження не можуть покрити витрат, пов'язаних з довготривалим переміщенням. Відсутність механізму компенсації за пошкоджене або знищене майно погіршило ситуацію та залишається однією з найбільших проблем для населення, що постраждало внаслідок конфлікту (п. 127, 128 Доповіді щодо ситуації з правами людини в Україні від 16 лютого – 15 травня 2017 року) [4]. Визнаючи, що фактичні відносини щодо здійснення житлових прав внутрішньо переміщених осіб є проблемними, здійснимо їх аналіз з точки зору національного права та міжнародних правил і стандартів.

Відповідно до принципу 1 Керівних принципів ООН з питань внутрішньо переміщених осіб внутрішньо переміщені особи на підставі повної рівності користуються тими ж правами та свободами, передбаченими міжнародним правом і національним законодавством, якими користуються інші особи в їхній країні. Вони не повинні

піддаватися дискримінації під час здійснення будь-яких прав і свобод на підставі того, що вони є внутрішньо переміщеними особами. Згідно з п. 2 принципу 18 незалежно від обставин і без будь-якої дискримінації компетентні органи влади повинні надавати та забезпечувати внутрішньо переміщеним особам безпечний доступ до базового притулку і житла [5]. Наведені принципи підкреслюють, що внутрішньо переміщені особи повинні бути захищені від будь-якої дискримінації та бути забезпечені житлом, тимчасовим (притулком) або постійним.

З точки зору житлового законодавства, внутрішньо переміщені особи – це особи, які були примусово виселені. У п. 5 Загального коментаря № 7: Право на достатнє житло (стаття 11 (1) Пакту) Комітету ООН з економічних, соціальних та культурних прав закріплено, що практика примусового виселення може виникати, насамперед, у важко заселених міських районах, а також у зв'язку з примусовим переміщенням населення, внутрішнім переміщенням, примусовим переселенням через збройний конфлікт, масовий виїзд і рух біженців [1]. Виселення у зв'язку із внутрішнім переміщенням і через збройний конфлікт є допустимим з точки зору міжнародного права, але при цьому держава повинна забезпечити відповідні способи захисту права на житло.

Згідно з п. 8 Загального коментаря № 7: Право на достатнє житло (ст. 11 (1) Пакту) [1] під час примусового виселення внутрішньо переміщених осіб необхідно дотримуватися: 1) п. 1 ст. 2 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права (держава здійснює можливими ресурсами забезпечення поступової повної реалізації визнаних у Пакті прав усіма належними способами, враховуючи, зокрема, вжиття законодавчих заходів); 2) п. 1 ст. 11 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права (право кожного на достатній життєвий рівень для нього та його сім'ї, враховуючи достатнє харчування, одяг і житло, та на неухильне поліпшення умов життя) [6]. Отже, держава, допускаючи примусове виселення, зобов'язана надавати гарантії здійснення житлових прав, зокрема право на отримання достатнього для проживання житла. При цьому варто підкреслити, що практика примусового виселення є виключенням, хоча й обумовлена об'єктивними фактами.

Житлові права внутрішньо переміщених осіб визначені, як і права інших громадян, у ст. 47 Конституції України: «Кожен має право на житло. Держава створює умови, за яких кожний громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду. Громадянам, які потребують соціального захисту, житло надається державою та органами місцевого самоврядування безоплатно або за доступну для них плату відповідно до закону. Ніхто не може бути примусово позбавлений житла інакше як на підставі закону за рішенням суду» [7]. З наведеної норми варто виділити такі житлові права: право на придбання житла, право на отримання соціального житла, право стабільно володіти власністю. Додатково житлові

права закріплені в законі України «Про житловий фонд соціального призначення», у ст. 2 якого визначено, що громадянам України, які відповідно до закону потребують соціального захисту, соціальне житло надається безоплатно, а користування соціальним житлом є платним [8]. У ст. 9 чинного Житлового кодексу УРСР визначені такі житлові права: право на одержання в безстрокове користування у встановленому порядку жилого приміщення в будинках державного чи громадського житлового фонду; забезпечення постійним житлом громадян, які відповідно до законодавства мають право на його отримання; право на приватизацію жилих приміщень; право на захист від примусового виселення [9]. Житлові права внутрішньо переміщених осіб чітко визначені в п. 6 ч. 8 ст. 11 закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». Зокрема, їм надається в тимчасове користування житлове приміщення або соціальне житло, придатне для проживання, за умови оплати ними відповідно до законодавства вартості житлово-комунальних послуг [10]. Умови надання житла внутрішньо переміщеним особам закріплені в Порядку надання і користування житловими приміщеннями з фондів житла для тимчасового проживання, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 31.03.2004 № 422. У п. 5 цього Порядку встановлено, що внутрішньо переміщеним особам надається житло на строк до одного року з можливістю продовження цього строку в разі неспроможності їх набути альтернативного місця проживання [11]. З урахуванням норм можна виокремити такі житлові права внутрішньо переміщених осіб: право на надання тимчасового житла строком на один рік; право на отримання соціального житла для постійного проживання; право на захист житлових прав.

Крім наведених житлових прав слід розглянути деякі інші. Так, принцип 29 Керівних принципів ООН з питань внутрішньо переміщених осіб визначає, що: внутрішньо переміщені особи, які повернулися до своїх домівок або місць постійного проживання чи переселилися в будь-яку іншу частину країни, не підлягають дискримінації внаслідок їх переміщення; відповідні органи влади несуть обов'язок і відповідальність за надання допомоги внутрішньо переміщеним особам, які повернулися та/чи переселилися, в поверненні їхнього майна та власності, які вони залишили або які в них були вилучені після переміщення; якщо повернення такого майна та власності неможливе, то відповідні органи влади мають забезпечити або полегшити цим особам отримання належної компенсації чи справедливого відшкодування в іншій формі [5]. Із цього випливає, що внутрішньо переміщені особи мають право на: повернення до власного житла; зміну місця проживання після внутрішнього переміщення; повернення житла; компенсацію в разі руйнування житла або інших об'єктів, що унеможливають його повернення.

Право на повернення до житла закріплене також у Правах на повернення біженців та внутрішньо переміщених осіб, закріплених у

Резолюції Підкомісії з прав людини 2002/30, в якій указано, що всі переміщені особи мають право повертатися до своїх первісних будинків, місця свого звичайного проживання або на добровільне поселення в іншому місці (п. 2) [12]. Такі права повинні вважатися житловими правами внутрішньо переміщених осіб. Однак при цьому механізму їх реалізації в чинному законодавстві на сьогодні не існує, тому є необхідність його дослідження. Так, право на повернення до свого житла – це право особи відновити свій природний зв'язок з житлом, в якому відбуватиметься приватне, сімейне життя особи. Складність цього права полягає в тому, що повернення до власного житла для українських внутрішньо переміщених осіб пов'язане із загрозою життю, оскільки збройний конфлікт на території, де залишилося житло, може тривати певний час. І воно може бути повністю гарантоване державою лише в разі повернення Україні контролю над відповідною територіальною одиницею.

Також проблемним для українського законодавства є право на компенсацію в разі руйнування житла або інших обставин, які унеможливають його повернення. Варто зазначити, що право на компенсацію є окремим правом, відмінним від права на отримання соціального житла. Ці права можуть існувати одночасно. Право на компенсацію є елементом гарантії права власності та права на житло, особи можуть отримати соціальне житло та компенсацію за зруйноване житло. Однак механізму виплат компенсації внутрішньо переміщеним особам за зруйноване житло не існує. Наприклад, у Комплексній державній програмі підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, на період до 2017 року, затвердженій постановою Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 № 1094 [13], такий механізм не закріплений. Це пов'язано з тим, що України перекладає відповідальність за руйнування на агресора, тому заяви до Європейського суду з прав людини подаються як до України, так і до Росії, як це вказано у заяві «Антон Васильович Лісний та два інших заявники проти України і Росії» [2].

Зауважимо, що при наданні тимчасового, соціального житла внутрішньо переміщені особи мають право на отримання безпечно-го для проживання житла, забезпеченого теплом, освітленням, водопостачанням, водовідведенням тощо.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що житлові права внутрішньо переміщених осіб – це права осіб, які зазнали примусового виселення внаслідок збройного конфлікту. До житлових прав цих осіб слід віднести: право на надання тимчасового житла строком на один рік; право на отримання соціального житла для постійного проживання; право на захист житлових прав; право на повернення до власного житла; право на зміну місця проживання після внутрішнього переміщення; право на повернення житла; право на

компенсацію в разі руйнування житла або інших обставин, що унеможливають його повернення; право на проживання в безпечному житлі. Житлові права внутрішньо переміщених осіб охоплюють і права, закріплені у ст. 47 Конституції України. Отже, житлові права внутрішньо переміщених осіб є спеціальною категорією, яка існує поряд із такими групами житлових прав, як житлові права дітей, житлові права осіб з обмеженими можливостями.

Висновки. Житлові права внутрішньо переміщених осіб є спеціальною категорією, яка виокремлюється із загальних житлових прав. Особливість житлових прав внутрішньо переміщених осіб полягає в їх правовому регулюванні та змісті. Це обумовлено тим, що примусового виселення ці особи зазнали поза їх волею, а тому їхні житлові права потребують відновлення. Житлові права внутрішньо переміщених осіб ґрунтуються на Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права, Керівних принципах ООН з питань внутрішньо переміщених осіб, Загальному коментарю № 7: Право на достатнє житло (стаття 11 (1) Пакту) Комітету ООН з економічних, соціальних та культурних прав та національному законодавстві. Водночас, незважаючи на те, що право на житло внутрішньо переміщених осіб декларується в нормах публічного права, механізм реалізації житлових прав визначається нормами приватного права.

Перспективним напрямом подальших наукових досліджень залишається проблема класифікації запропонованих житлових прав внутрішньо переміщених осіб.

Список бібліографічних посилань: 1. General comment No. 7: The right to adequate housing (art. 11 (1) of the Covenant): Forced evictions. URL: http://tinternet.ohchr.org/Treaties/CESCR/Shared%20Documents/1_Global/INT_CESCR_GEC_6430_E.doc (дата звернення: 21.12.2017). 2. Справа «Антон Васильович Лісний та два інших заявники проти України і Росії». URL: <https://rm.coe.int/16-lisnyu-and-others-v-ukraine-and-russia-uaa/16806b5961> (дата звернення: 21.12.2017). 3. Єдиний реєстр внутрішньо переміщених осіб запрацював у тестовому режимі // Урядовий портал. 01.08.2016. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/249225479> (дата звернення: 21.12.2017). 4. Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні, 16 лютого – 15 травня 2017 року / Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй з Прав людини. URL: <http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/open docpdf.pdf?reldoc=y&docid=5940f1b74> (дата звернення: 21.12.2017). 5. Керівні принципи з питань внутрішнього переміщення / вступ. сл. Ф.М.Денга. URL: http://www.pereslenci.kh.ua/wp-content/uploads/2017/07/guiding_principles_on_internal_displacement_ua.pdf (дата звернення: 21.12.2017). 6. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права : від 16.12.1966 // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042 (дата звернення: 21.12.2017). 7. Конституція України : закон України від 28.06.1996 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 21.12.2017). 8. Про житловий фонд соціального призначення : закон України від 12.01.2006 № 3334-IV // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/>

show/3334-15 (дата звернення: 21.12.2017). **9.** Житловий кодекс Української РСР : закон УРСР від 30.06.1983 № 5464-X // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5464-10> (дата звернення: 21.12.2017). **10.** Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : закон України від 20.10.2014 № 1706-VII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18> (дата звернення: 21.12.2017). **11.** Порядок надання і користування житловими приміщеннями з фондів житла для тимчасового проживання : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 31.03.2004 № 422 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/422-2004-п> (дата звернення: 21.12.2017). **12.** The right to return of refugees and internally displaced persons : Sub-Commission on Human Rights resolution 2002/30, 15 August 2002. URL: <http://www.refworld.org/pdfid/3dda67e77.pdf> (дата звернення: 21.12.2017). **13.** Про затвердження Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, на період до 2017 року : постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 № 1094 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1094-2015-п> (дата звернення: 21.12.2017).

Надійшла до редколегії 22.12.2017

Соколов А. Н. Жилищные права внутренне перемещённых лиц

Указано, что особенность жилищных прав внутренне перемещённых лиц заключается в их правовом регулировании и содержании. Это обусловлено тем, что лица были принудительно выселены, поэтому их жилищные права требуют восстановления. Предложен перечень жилищных прав внутренне перемещённых лиц.

Ключевые слова: жильё, право на жильё, внутренне перемещённые лица, социальное жильё, принудительное выселение.

Sokolov O. M. Housing rights of internally displaced persons

It has been established that the housing rights of internally displaced persons are based on the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, the United Nations Guidelines on Internal Displacement, General Comment No. 7: The Right to Affordable Housing (Article 11 (1) of the Covenant) of the UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights and National Legislation.

It has been determined that the specificity of housing rights of internally displaced persons lies in their legal regulation and content. This is due to the fact that individuals have undergone a forced eviction, which occurred outside their will, and therefore their housing rights need to be restored. The list of housing rights of internally displaced persons has been offered.

It has been established that the housing rights of internally displaced persons are a special category that exists along with such groups of housing rights as housing rights of children and housing rights of persons with disabilities. The housing rights of

internally displaced persons are the rights of persons who were forced to expel as a result of an armed conflict and were forced to leave their own homes.

These rights include: the right to provide temporary housing for one year; the right to receive social housing for permanent residence; the right to protection of housing rights; the right to return to their own homes; the right to change the place of residence after the internal movement; the right to return a home; the right to compensation in case of destruction of housing or other circumstances that make it impossible to return; the right to live in safe housing. Housing rights of internally displaced persons include the rights enshrined in the Art. 47 of the Constitution of Ukraine. Consequently, the housing rights for internally displaced persons are a special category that exists along with such groups of housing rights as housing rights of children, housing rights of people with disabilities.

It has been concluded that, despite the fact that the right to housing of internally displaced persons is declared by the norms of public law, the mechanism of realization of the housing rights is determined by the norms of private law.

Keywords: housing, housing right, internally displaced persons, social housing, forced eviction.

УДК 347.45

Ю. І. Чалий,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри цивільного права та процесу факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3641-0760>

ЗАХИСТ ПРАВ ЗАМОВНИКІВ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Розглянуто проблему допустимості застосування в освітніх відносинах цивільно-правового захисту. Оспорено тезу про невідповідність цивільно-правового режиму потребам упорядкування відносин «навчальний заклад – особа, яка навчається». Наголошено на зобов'язально-правовому характері відносин, що виникають на підставі договору між навчальним закладом та особами, які навчаються. Зроблено подальший висновок про принципову можливість і необхідність застосування цивільно-правового режиму як для позитивного регулювання відносин «навчальний заклад – замовник освітніх послуг (особа, яка навчається)», так і для захисту прав (інтересів) учасників подібного юридичного зв'язку.

Ключові слова: захист прав, замовники освітніх послуг, захист прав замовників освітніх послуг.

Актуальність дослідження. Перед викладом основного матеріалу статті необхідно зазначити, що захисту можуть піддаватися права чи інтереси не лише власне замовників освітніх послуг, а й третіх осіб. Практика укладання та виконання договорів про надання освітніх послуг показує, що найчастіше вони мають вигляд договорів на користь третіх осіб (ст. 636 ЦК України). За такими договорами